

دسته خبرنامه قالی و صنایع

کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

سال دوم | شماره‌ی یازده | زمستان ۱۳۹۲ | ۸ صفحه

تولید قالی کرمان باید به سمت قطعات کوچک، ظریف و ریزباف برود

گفت‌وگو با استاد «عباس نژاد سروری»
طراح قالی

در شماره‌ی بعد می‌خوانید ...

فروش دستباف با زمینه‌ی درخت زندگی و جانمایی طبیعت با قدمت ۱۵۰ سال

سال نو مبارک

تلف سسی، قلندری شده در کرمان، مربوط به دوران صفویه

یادداشت | ۲

حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا؛
به راستی در کشور و استان برای
قالی و قالی‌بافان چه کردیم؟!

خبر | ۲

بزرگداشت استاد ناصری
برگزار شد

گفت‌وگو | ۲

تولیدکنندگان باید در کنار
هم باشند تا قالی به روزگار
خوب خود برگردد

مقاله | ۶

هنر قلمزنی در ایران

خبر | ۸

گذری بر تاریخچه‌ی
فروش ایران

سخن سردبیر

حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا

به راستی در کشور و استان برای قالی و قالی بافان چه کردیم؟!

سیدمهرداد ابراهیم علوی
سردبیر، عضو هیات نمایندگان
و معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق

کیفیت بافت، حمایت از تولیدکنندگان قالی و تامین‌کنندگان مواد اولیه، تبلیغ و صادرات آن به عمل آورده‌اند. کاش به‌جای پرداخت پارانهای ماهانه به ۷۵ میلیون نفر جمعیت، ۳۰ درصد آن به صنعت قالی و صنایع دستی، آن هم به‌ازای تولید قالی و صنایع دستی، تامین مواد اولیه، خرید تضمینی، تبلیغ و بازاریابی در سطح داخلی و بین‌المللی، و توسعه آموزش این صنعت در روستاها اختصاص داده می‌شد.

سال ۱۳۹۲ هم به پایان رسید و امسال هم شاهد غفلت و روزمرگی مسئولان مرتبط با قالی، سیر نزولی جایگاه و سهم قالی و صنایع دستی ایران در بازار داخل و خارج، واگذار نمودن میدان فعالیت به رقبا شدیم. به راستی که به‌رمان فرصت‌سوزی و عدم توجه به مسایل تولید، اشتغال و غفلت از بهترین توانمندی‌ها، سوزی و ساده‌ترین راهکارهای توسعه‌ی اشتغال و درآمدزایی در کشور هستیم!

به راستی در کشور و استان برای قالی و قالی بافان چه کردیم؟!
سال نوبار ک.

بنا به تحقیقات صورت گرفته طی سال‌های متعددی اولین و بالاترین ردیف ارزآوری در صادرات ایران با حدود ۷ درصد اشتغال کل کشور و امرار معاش چند میلیون نفر را صنعت قالی دست‌باف به خود اختصاص می‌دهد است. ولی افسوس، به دلایل متعدد در ابعاد سازمانی، ساختاری و مدیریتی، تولیدی و به‌ویژه تجاری و بازرگانی، قالی ایران دوران افول و رکود سختی را در عرصه رقابت جهانی طی کرده و در حال حاضر با صادرات سالانه کم‌تر از ۵۰۰ میلیون دلار در شرایط بحرانی خاصی به سر می‌برد؛ به طوری که مزیت‌های رقابتی قالی دست‌باف ایرانی در داخل و خارج با مخاطرات جدی مواجه شده است. بازدید از نمایشگاه‌های بزرگ قالی، انواع کفپوش، صنایع دستی و سایر نمایشگاه‌های بازرگانی در سایر کشورها نشان از توجه و حضور پررنگ کشورها و توجه عمیق دولت‌های آن‌ها به صنعت قالی و صنایع دستی دارد. ترکیه، چین، هند و افغانستان در یکی دو دهه اخیر توجه ویژه‌ای به صنعت قالی و صنایع دستی خود به خصوص انواع قالی در زمینه‌ی مطالعات بازار، سلیقه‌یابی، آموزش، خلاقیت و نوآوری در طرح‌ها،

در اقتصاد ایران با توجه به وجود نفت و درآمد حاصل از آن، به‌صورت سایر کالاها توجه چندانی نگردیده است و این، مرض مزمن و اشکال اساسی اکثر کشورهای صاحب نفت در منطقه‌ی خاورمیانه است و از عوارض این امر نیز ایجاد صنایع مونتاژی و تولید کالاهای مصرفی و مصرفی شدن این کشورها و سیل واردات و تک‌محصولی شدن اقتصاد آن‌هاست.

توجه به قالی و گلیم و سایر دست‌باف‌ها با وجود بازارهای خوب در خارج از کشور، امری ضروری و مهم است، صادرات محصولات صنایع دستی که قالی یکی از مهم‌ترین آن‌هاست می‌تواند کشور و به‌ویژه استان کرمان را در راه رسیدن به یک اقتصاد صادراتی منطقی کمک و همچنین بخش مهمی از مشکل اشتغال را در سطح شهر و روستا حل نماید. قالی دست‌باف ایران متأثر از ویژگی‌های برجسته‌ی فرهنگی و هنری آن، از سده‌ها و دهه‌های گذشته همیشه به‌عنوان یکی از کالاهای استانی با سهم مناسب در سبد صادرات غیرنفتی کشور مطرح بوده است.

اطلاع‌رسانی

بزرگداشت استاد ناصری برگزار شد

مراسم بزرگداشت استاد «حسن ناصری» پنج‌شنبه مورخ ۲۴ بهمن ماه در محل موزه هنرهای معاصر صنعتی کرمان و با حضور جمع زیادی از هنرمندان، مسئولان و مردم برگزار شد. این مراسم همراه بود با نمایشگاه گروهی استاد حسن ناصری، سیدمه‌دی ریاضی، اکرم حاج‌خلیلی، مهری طباطبایی و توان‌یابان موسسه‌ی نیکوکاری رعد که جمگلی از هنرآموزان استاد ناصری بوده‌اند. در این مراسم، از یک عمر تلاش و زحمت استاد ناصری در جهت آموزش و ترویج در رشته‌های معرق، مشبک و منبت تجلیل شد. وی در این مدت، تعداد زیادی هنرجو را تربیت کرده و مدرس دانشگاه باهنر کرمان، دانشگاه علمی و کاربردی میراث ایرانیان و آموزشگاه شمس تبریزی بوده است.

از نکات قابل توجه نمایشگاه یادشده این بود که تاکنون در کرمان نمایشگاهی با این تعداد اثر هنر چوب برگزار نشده بود، جمع آثار ۱۱۰ تابلو بود و این، اولین بار بود که هنرمندی در رشته هنرهای سنتی و صنایع دستی تجلیل می‌شد. در این مراسم، استادان «مهران رضاییور» و «مجتبی یزدان‌پناه» در خصوص شخصیت و هنر استاد ناصری سخنرانی کردند. جا دارد از حضور تمامی مردم گران‌قدر، هنرمندان فرهیخته و مسئولان که قدرشناس زحمات این هنرمند بوده‌اند کمال تشکر را داشته و از شرکت تعاونی پرهون پردازش پژوهان، موزه هنرهای معاصر، موسسه نیکوکاری رعد، شبکه اطلاع‌رسانی فرش و صنایع دستی کرمان، معاونت صنایع دستی کرمان و آتلیه‌ی بوتیا که جهت برگزاری این مراسم، همراهی و همکاری کردند تشکر نماییم. ایمان موحدی، مجری برگزاری مراسم

«سمینار آموزشی بازاریابی و بسته‌بندی در صنایع دستی»

برگزار شد

«سمینار آموزشی بازاریابی و بسته‌بندی در صنایع دستی» به‌همت مرکز آموزش و کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان برگزار شد.

در این سمینار که با حضور دکتر «علی ساسانی» پژوهشگر و مدرس برگزار گردید، مطالبی درخصوص اقتصاد فارغ از نفت، مقایسه‌ی کشورها از لحاظ تولید ناخالص ملی، معرفی چرخه‌ی بهره‌برداری استراتژیک؛ شناسایی عوامل کلیدی موفقیت، تبیین مدل کسب‌وکار و ارکان آن، هدف‌گذاری و تقسیم‌بندی مشتریان و کالای ارائه‌شده، نقش بسته‌بندی در ایجاد ارزش افزوده و موفقیت در بازار، نوآوری و خلاقیت در بسته‌بندی؛ ایجاد برند ملی و تقویت، افزایش و توسعه‌ی حاشیه‌ی سود، استراتژی‌های بازاریابی صنایع دستی با توجه به دوره‌ی عمر مطرح شد. این سمینار آموزشی، دوشنبه ۱۲/۱۲/۹۲ در سالن کنفرانس شماره‌ی یک اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان برگزار گردید.

سه خبر

– المپیاد مقدماتی فرش در دو سطح دانش‌آموزی و دانشجویی در رشته‌ی فرش با معرفی منتخبان آن‌ها جهت شرکت در هشتمین المپیاد کشوری، از ۱۳ تا ۱۵ اسفندماه در استان یزد برگزار شد. لازم به ذکر است که المپیاد مقدماتی دانش‌آموزی در محل هنرستان اندیشه‌ی نو در سه گرایش (بافت، طراحی و رنگرزی) برگزار شد و ۱۱ نفر از شرکت‌کنندگان در المپیاد انتخاب و به مرحله‌ی کشوری روانه شدند. در همین رابطه، ۴ نفر از دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان و تعداد ۳ نفر از مرکز آموزش عالی فرش راور نیز معرفی شدند.

– سومین جشنواره‌ی فرش دست‌باف در شهرستان‌های کرمان، سیرجان و رفسنجان برگزار شد. این جشنواره به مدت یک‌ماه از ۲۲ بهمن تا ۲۲ اسفند با شعار «هر فروشگاه، یک نمایشگاه» در ۲۱ واحد صنعتی منتخب شهر کرمان، ۷ فروشگاه در شهرستان سیرجان و ۶ فروشگاه در رفسنجان برگزار گردید. همچنین این جشنواره با هدف ایجاد انگیزه، تحرک و رونق در بازار داخلی فرش و شناساندن فرش به اقشار مختلف جامعه به‌ویژه نسل جوان و براساس هماهنگی‌های انجام شده، میزان تخفیف ۵ درصد برای فرش و ۱۰ درصد برای تابلوفرش در نظر گرفته است.

– مسابقه‌ی طرح و نقش فرش دست‌باف از سوی سازمان صنعت و معدن و تجارت استان به صورت منطقه‌ای با حضور استان‌های هم‌مرزبان و سیستان بلوچستان در کرمان برگزار شد و ۹ نفر برگزیده شدند. مرحله‌ی پایانی دومین مسابقه‌ی طرح و نقش فرش در مورخ ۱۲/۱۲/۹۲ در محل موزه‌ی فرش ایران انجام شد و با اهدای جوایزی از نفرات برتر تقدیر به عمل آمد.

ناصر عباس پور، رئیس اداره فرش سازمان صنعت و معدن و تجارت استان

برپایی بازارچه‌های عرضه‌ی صنایع دستی در ایام نوروز

معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی برای ایام نوروز ۹۳ برنامه‌ی زیر را جهت اجرا در دستور کار خود دارد:

برپایی بازارچه‌های موقت نوروزی عرضه و فروش صنایع دستی؛ این بازارچه‌ها که از انواع بازارچه‌های موقت صنایع دستی به شمار می‌روند، با هدف نمایش توانمندی‌های استان در زمینه‌ی صنایع دستی و آشنایی گردشگران با فرهنگ بومی و مصنوعات دستی و توسعه‌ی بازارهای داخلی برپا می‌شود تا به ارتقای فرهنگ استفاده از این محصولات در بین خانواده‌ها نیز بینجامد.

تعداد غرفه‌های پیش‌بینی‌شده برای شهرستان‌ها به شرح زیر است: شهرستان کرمان: پارک ریاضیات، جنب یخدان مویدی، ۷۵ غرفه به؛ روه‌روی ارگ قدیم، ۳۰ غرفه؛ بردسیر: پارک شهر، ۱۵ غرفه جیرفت: پارک ولی‌عصر، ۱۵ غرفه؛ زرنند: پارک شهر، ۱۵ غرفه شهرابک: پارک ورودی شهر، ۳۰ غرفه؛ راین: ارگ راین، ۱۵ غرفه ملهان: روه‌روی باغ شاهزاده، ۲۰ غرفه

همچنین برنامه‌ی دیگر این معاونت، کارگاه‌گردی و بازدید از خانه‌ها و کارگاه‌های صنایع دستی استان می‌باشد. این برنامه‌ها در کاروان‌سرای گنجعلیخان با تعداد ۱۵ کارگاه تولید زنده به صورت متمرکز اجرا خواهد شد. علاوه بر مورد یادشده، با ۹ کارگاه دیگر در رشته‌های شاخص استان جهت اجرای طرح کارگاه‌گردی هماهنگی‌های لازم به عمل آمده است.

کاتلم حسین‌زاده، کارشناس مسئول واحد بازرگانی معاونت صنایع دستی

پنج‌شنبه‌بازار صنایع دستی

پنج‌شنبه‌بازار صنایع دستی در محل پاساژ صالح‌المهدی، طبقه‌ی منفی‌یک به صورت هفتگی و سه‌روز آخر سال ۹۲ هر روز برگزار می‌شود.

گزارش | صورت جلسه‌ی اولین مجمع عمومی هیات امنای انجمن قالی و انواع دستبافت استان کرمان

ردیف	نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	ردیف	نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	ردیف	نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	ردیف	نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی
۱	خانم غفاری	باقت‌های سنتی	۱۱	عطا اله شمعینی پور	تولید فرش دستبافت	۲۱	حسن بهرام	تولید فرش دستبافت	۳۱	سید محمدرضا میرکمالی	تولید مواد اولیه فرش و فرش
۲	سعید نوحی	تولید میل قالی	۱۲	اکرم امین صالح	تولید پته	۲۲	محمدرضا انجالی	تولید گلیم	۳۲	سید مهدی شجاع	نمایشگاه و فروشگاه فرش
۳	مختار آذربهرام	تولید فرش دستبافت	۱۳	محبوبه آزادی خواه	آموزشگاه تابلو فرش-گلیم	۳۳	پروین عباس شیرازی	پته دوزی	۳۳	سید مهدی یظهري	تولید و فروش فرش
۴	سعید آذربهرام	تولید فرش دستبافت	۱۴	نجمه عسکری نژاد	آموزش و تولید دستی	۳۴	زهرا کافلی زاده	آموزش قالی بافی و گلیم بافی	۳۴	محمدرضا وزیری	تولید و فروش فرش
۵	فاطمه پورشیح جوشانی	تولید فرش دستبافت	۱۵	سحر میرا محمدی فرهنگی	مدرسه دانشگاه-فرش	۳۵	علی رستمی راوری	تولید و تجارت	۳۵	محمد پورمهدی آبادی	تولید کننده
۶	مهنام امیرپورسعید	طراحی و تولید فرش دستبافت	۱۶	مهدیه ایلخانی زاده منشی	صنایع دستی-چرم	۳۶	سجاد اسدی	تولید و تجارت	۳۶	سید محمد ابراهیم علوی	معاونت توسعه و سرمایه گذاری
۷	پیام مختاری	صادرات-فرش دستبافت	۱۷	منیژه سلمان پور	صنایع دستی-چرم	۳۷	آیدا دادرسی	صنایع دستی-سفال	۳۷	فاطمه مهربانی	دبیر کمیسیونها
۸	فخری اله توکلی	صادرات-فرش دستبافت	۱۸	سید علی امیری	فرش دستبافت	۳۸	سید امجد نظامی	تولید فرش دستبافت	۳۸	سید امجد نظامی	دبیر کمیسیون قالی و صنایع دستی
۹	علی اکبر لنگری زاده	تولید و صادرات فرش	۱۹	رسول پروان	عضو هیات علمی دانشگاه-فرش	۳۹	امیر افضل نژاد راوری	تولید فرش دستبافت	۳۹	الهام کریمی	کارشناس معاونت توسعه و سرمایه گذاری
۱۰	خانم بهاره یزدانپناه	تولید نقشه و طراحی فرش دستبافت	۲۰	محسن بقایی راوری	طراحی- تولید- ارایه فرش های نفیس راور کرمان	۴۰	مهدی افضل نژاد راوری	تولید فرش دستبافت	۴۰	نیلوفر حسن زاده	کارشناس فرش

اولین جلسه‌ی مجمع عمومی هیات امنای انجمن قالی و انواع دستبافت استان کرمان سه‌شنبه بیستم اسفندماه ۱۳۹۲ ساعت ۱۱ در محل سالن شماره یک اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان، با حضور ۳۴ نفر از فعالان مربوطه تشکیل شد.

پس از رسمیت یافتن جلسه، آقای محمود یظهري کرمانی مسن‌ترین فرد جلسه، به عنوان رییس سنی، اداره‌ی جلسه را بر عهده گرفت و بلافاصله جهت انتخاب یک رییس، یک ناظر و یک منشی برای مجمع اخذ رای به عمل آمد و در نتیجه:

۱. جناب آقای محمود یظهري کرمانی به سمت رییس جلسه
۲. سرکارخانم فاطمه مهربانی به سمت ناظر جلسه
۳. سرکارخانم بهاره یزدانپناه به سمت منشی جلسه

انتخاب شدند و قبول سمت نمودند. پس از اعلام رسمیت جلسه، با ذکر نام و یاد خداوند متعال، مجمع به شرح دستور جلسه وارد بحث و مذاکره شد و به شرح زیر اتخاذ تصمیم کرد:

الف. اساس‌نامه‌ی پیشنهادی با اکثریت آرا تصویب شد.

ب. روزنامه‌ی «استقامت» به عنوان روزنامه‌ی کثیرالانتشار تعیین شد.

- ج. جهت انتخابات اعضای هیات امنای به صورت کتبی رای‌گیری به عمل آمد و نتایج به شرح زیر اتخاذ تصمیم گردید:
۱. جناب آقای شمعینی پور با ۲۵ رای
۲. جناب آقای آذربهرام با ۲۳ رای
۳. جناب آقای پروان با ۲۰ رای
۴. جناب آقای مختاری با ۱۸ رای

۱۱. جناب آقای انجالی با ۱۱ رای (علی‌البدل) سایر آرا:
 - جناب آقای لنگری زاده با ۱۱ رای
 - سرکار خانم غفاری با ۱۰ رای
- د. به اتفاق آرا، سرکارخانم فخری اله توکلی به عنوان بازرسی اصلی و سرکارخانم محمدی به عنوان بازرسی علی‌البدل تعیین شدند.

۵. جناب آقای میرکمالی با ۱۸ رای
۶. سرکار خانم شیرازی با ۱۶ رای
۷. جناب آقای افضل با ۱۶ رای
۸. جناب آقای شجاع با ۱۴ رای
۹. جناب آقای پور مهدی آبادی با ۱۴ رای
۱۰. جناب آقای رستمی با ۱۳ رای (علی‌البدل)

گفت‌وگو

گفت‌وگو با «محمد ابوالهادی» از فعالان پیش‌کسوت قالی کرمان

تولید کنندگان باید در کنار هم باشند تا قالی به روزگار خوب خود برگردد

◆ اشاره: در سال ۱۳۲۱ در روستای دردر رفسنجان به دنیا آمد و از ۹ سالگی به کار بافندگی قالی پرداخت. تا ۲۶ سالگی در همین روستا به کار بافت فرش دست‌باف مشغول بود و سپس در شرکت فرش رفسنجان به عنوان انباردار و بازرس اشتغال یافت. در سال ۱۳۵۷ از شرکت فرش جدا شد و تا سال ۱۳۶۵ در رفسنجان به کار تولید فرش پرداخت. او پس از آن به کرمان آمد و در خیابان شهید باهنر (ناصریه) که روزگاری به عنوان بازار فرش کرمان مطرح بود، به کار خرید و فروش قالی پرداخت و در همان سال‌ها یک فرش دست‌باف با نقش مشاهیر را به قیمت ۹ میلیون تومان به فروش رساند که زبانه زد. وی در سال ۹۱ میلادی در نمایشگاه فرش در کویت شرکت کرد و تا سال ۹۳ میلادی به این کشور رفت و آمد داشت تا این‌که در کویت اقامت گرفت و در این کشور به راه‌اندازی فروشگاه و نمایشگاه فرش دست‌باف میادرت ورزید و تا ۵ سال پیش نیز در این کشور اقامت داشت. برای بررسی وضعیت امروز قالی کرمان و راهکارهای برطرف‌ر از رکود آن، با «محمد ابوالهادی» به گفت‌وگو نشستیم.

آقای ابوالهادی! در مدت ۵۵ سالگی که به کرمان بازگشته‌اید به چه کاری مشغول بوده‌اید و آیا به فعالیت در زمینه فرش دست‌باف ادامه داده‌اید؟

در این مدت بیشتر به دنبال تولید آثار هنری در زمینه فرش دست‌باف بوده‌ام؛ چرا که اعتقاد دارم بافت این نوع فرش‌ها در شرایط کنونی، هم برای بافنده و هم برای فروشنده مقرون‌به‌صرفه است؛ ضمن این‌که چنین فرشی، اثر ماندگاری خواهد بود. هم‌اکنون، خودم و همسر و فرزندانم در حال بافت یک فرش کاملاً ریزباف به ابعاد ۱۵ در ۲۲۵ با رج‌شمار ۳۰۰ جفت هستیم که نقش آن هم توسط دو تن از نقاشان بسیار خوب کرمان تهیه شده است و قطعاً با اتمام آن، اثر ماندگاری خواهد بود. در مغازه نیز فرش دست‌بافی با زمینه درخت زندگی و حاشیه‌ی ملیت وجود دارد که ۱۵۰ سال پیش، نقاش آن شخصی به نام فرصت شیرازی بوده و از این فرش، یکی در موزه‌ی پارک لاهی تهران و یکی در موزه‌های فرانسه است.

به نظر شما دلیل رکود فرش دست‌باف کرمان چیست؟

دلیل اصلی رکود فرش دست‌باف کرمان بی‌توجهی دست‌اندرکاران است. در سال‌های گذشته که صادرات قالی رشد خوبی داشت، متأسفانه از کیفیت قالی کم کردند و رج‌شمار فرش دست‌باف درشت و رنگ و مواد اولیه بی‌کیفیت شد و همین موضوع باعث شد تا بازار قالی کرمان در دنیا از بین برود. قالی‌ای که شهره بود به این‌که هرچه پا بخورد زبانه‌ی می‌شود به حدی بی‌کیفیت شده بود که پس از گذشت مدت کوتاهی نخ نما می‌شد. برای صادرات میوه بهترین محصول صادر می‌شود اما در صادرات فرش به بی‌کیفیت‌ترین فرش می‌گفتند فرش دست‌باف صادراتی.

برای برگرداندن رونق فرش دست‌باف چه باید کرد؟

تولیدکنندگان باید با یکدیگر عقد اخوت ببندند و با نشست‌های متعدد، از تجربیات هم استفاده و تلاش کنند تا قالی به روزگار خوب خود برگردد. باید با حضور تولیدکنندگان و فعالان فرش دست‌باف، شرکت یا تشکلی ایجاد کنند و با استفاده از رنگ و مواد اولیه مرغوب و باکیفیت، تلاش کنند تا قالی کرمان به روزگار گذشته‌ی خود برگردد. تولیدکنندگان بسیار خوبی در استان وجود دارند که باید کنار

هم قرار گیرند و برای رشد دوباره‌ی فرش دست‌باف تلاش کنند. بافندگان تک‌باف هم هستند که واقعا به هدایتگر نیاز دارند و باید توسط همان تشکلی که راه‌اندازی می‌شود، به‌ویژه در زمینه‌ی استفاده از مواد اولیه باکیفیت و نقش، حمایت شوند و مواد اولیه هماهنگ و براساس قاعده به آن‌ها تحویل داده شود. در این راستا دولت هم باید به فعالان قالی و بافندگان کمک کند و برای قالی کرمان به عنوان هنری که قدمت و پیشینه‌ی بالایی دارد، یارانه‌ی قابل توجه در نظر بگیرد. متأسفانه درآمد بافندگان بسیار پایین است و هم‌اکنون اگر یک بافنده در طول روز، ۸ ساعت کار کند در هر ماه بیش از ۳۰۰ هزار تومان درآمد نخواهد داشت و این مبلغ، درآمد تکاپوی زندگی‌اش را نخواهد داد.

آیا پایین بودن درآمد بافندگان، با توجه به بالا بودن قیمت قالی یک نقص محسوب نمی‌شود؛ در حالی که می‌گوییم بافندگی یک هنر و قالی‌باف یک هنرمند است و از این قبیل الفاظ و تعابیر در خصوص بافنده‌ها به کار می‌بریم؟

بله، درست است. اما قیمت قالی پایین است؛ به‌طور مثال یک قالی ۲ در ۳ متر ۶۰ جفت که ۳ میلیون تومان قیمت دارد، حدوداً ۶ ماه طول می‌کشد تا توسط بافنده تولید شود. این فرش به‌ازای هر متر، ۱۵۰ هزار تومان مواد اولیه می‌برد؛ یعنی فقط مواد اولیه و دستمزد این فرش ۲ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان هزینه دارد؛ ضمن این‌که بسیاری از تولیدکنندگان که از تسهیلات بانکی استفاده کرده‌اند، به خاطر بالا بودن سود تسهیلات به شدت با مشکل مواجه هستند و پس از ۶ ماه که یک قالی تولید می‌شود فقط ۳۰۰ هزار تومان سود می‌برند. البته بافت برخی از فرش‌های دست‌باف به خاطر بالا بودن کیفیت و ریزشمار بودن آن، ممکن است حتی ماهانه تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار تومان دستمزد داشته باشد که البته بافنده‌ی چنین فرشی، می‌توان گفت که از جان خود مایه می‌گذارد.

دلیل اصلی رکود فرش دست‌باف کرمان بی‌توجهی دست‌اندرکاران است. در سال‌های گذشته که صادرات قالی رشد خوبی داشت، متأسفانه از کیفیت قالی کم کردند و رج‌شمار فرش دست‌باف درشت و رنگ و مواد اولیه بی‌کیفیت شد و همین موضوع باعث شد تا بازار قالی کرمان در دنیا از بین برود. قالی‌ای که شهره بود به این‌که هرچه پا بخورد زبانه‌ی می‌شود به حدی بی‌کیفیت شده بود که پس از گذشت مدت کوتاهی نخ نما می‌شد.

از همان اول هم همین‌گونه بوده است و یا در گذشته که قالی قیمت خوب و بالایی داشت، به بافندگان اهمیت نمی‌دادند و این موضوع را در اختلاف طبقاتی بین بافندگان و تجار در گذشته می‌دیدیم؟

در گذشته، وضع به گونه‌ای بود که اگر به بافنده سه کیلوگرم جو می‌دادند یک‌هفته کار می‌کرد و افرادی که در گذشته به پول و جایگاه رسیدند از همین انگشت‌های بافندگان رسیده‌اند؛ اما اکنون دیگر این‌گونه نیست و بافندگان، فرش را هرکجا با قیمت بالاتری خریداری کنند به فروش می‌رسانند. در حال حاضر در اصل قیمت پایین است.

در شهرهای دیگر هم وضع همین‌گونه است و قیمت قالی پایین است؟
 خیر

کشور به کرمان وارد می‌کند باعث کاهش کیفیت فرش دستباف کرمان و رکود آن نشد؟

فردی که مواد اولیه به بافنده می‌دهد باید کارشناس و خیره باشد. هم‌اکنون کارگاه‌های آقایان خواجه‌حسینی و میرکمالی فعال هستند و مواد اولیه‌ی بسیار خوبی هم تولید می‌کنند. البته باید از ورود مواد اولیه‌ی نامرغوب و بی‌کیفیت از سایر استان‌ها جلوگیری و استفاده از مواد اولیه با کنترل انجام شود.

آیا برگزاری نمایشگاه‌های فرش می‌تواند در زمینه‌ی رشد و توسعه‌ی فرش دستباف تأثیری داشته باشد؟

بی‌تأثیر نیست، به‌ویژه قالی‌فروشان‌ی که از تبریز و تهران و قم می‌آیند و البته فرش‌هایی با قیمت بسیار بالا هم به نمایشگاه می‌آورند، باعث می‌شود تا مردم کرمان نسبت به قیمت واقعی فرش دستباف آشنایی پیدا کنند تا باعث افزایش قیمت فرش دستباف کرمان نیز بشود. وقتی یک فرش ۲ در ۳ متر، ۱۸۰ میلیون تومان عرضه می‌شود؛ تأثیر خوبی دارد. نمایشگاه‌های خارج از کشور به نظر من تأثیر منفی داشت؛ با توجه به حضور در کشور کویت، این نکته را بیان می‌کنم. مردم کویت به فرش نیاز دارند و فرش‌فروشی‌هایی هم در آن کشور وجود دارد. از طرف دیگر، حضور در نمایشگاه بیش‌تر به معنای نمایش دادن فرش است نه فروش آن. وقتی نمایشگاه برگزار می‌شد کویتی‌ها هیچ خریدی انجام نمی‌دادند؛ چون می‌دانستند افرادی که در نمایشگاه شرکت کرده‌اند روز آخر به این دلیل که باید هزینه‌های نمایشگاه، هتل و سایر موارد را پرداخت کنند مجبور هستند که فرش‌های خود را با قیمت پایین عرضه کنند و همین اتفاق هم می‌افتاد و حاضر بودند فرش ۱۵۰۰ دیناری را حتی تا ۷۰۰ دینار به فروش برسانند و این موضوع، روی بازار تأثیر داشت و فرش‌فروشان‌ی هم که آن‌جا بودند متضرر می‌شدند.

در زمینه‌ی صادرات وضعیت چگونه است؟

صادرات فرش دستباف نیاز به بازاریابی دارد. اکنون در کرمان قالی با نقش سرام بسیار شهرت دارد؛ اما در خارج از کشور بیش‌تر نقش‌های باز روشن و چوبینه (قهوه‌ای، دارچینی، کرم و بز) می‌پسندند؛ بنابراین باید برای بازار خارج بازاریابی دقیق انجام شود.

اکنون حتی نسل جوان در داخل کشور هم دیگر نقش‌های قدیمی را نمی‌پسندند و همه دنبال رنگ‌های روشن و شاد هستند.

اتاق بازرگانی و انجمن قالی می‌توانند کمکی به توسعه و رونق قالی بکنند؟

تولیدکنندگان کل باید در قالب انجمن با هم هماهنگی داشته باشند و تک‌باف‌ها هم نیاز به مجموعه‌ای دارند که ضمن تأمین مواد اولیه و راهنمایی نسبت به نقش و بافت، فرش را پس از این‌که تولید شد خریداری کند؛ ضمن این‌که قیمت‌گذاری و خرید قالی از تک‌بافان توسط انجمن یا هر مرکز دیگری باید کاملاً کارشناسی‌شده و بر اساس عدالت باشد.

اگر کنترل باشد و بین فرش دستباف خوب و بد تفاوت قابل شوند، بافنده‌ای که بی‌توجهی کرده است فرش بعدی را با دقت بیش‌تری تولید می‌کند و این چنین با افزایش کیفیت بافت و مواد اولیه، قالی کرمان دوباره رونق پیدا می‌کند.

کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) همین شیوه را به کار می‌گیرد؛ نظر شما در خصوص عملکرد این نهاد چیست؟

فعالیت کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) قابل تقدیر است. تنها مشکلی که دارد این است که مواد اولیه‌ای که استفاده می‌کنند مواد بومی کرمان نیست و به همین دلیل، فرش‌هایی را که توسط بافندگان آن‌ها تولید می‌شود، نمی‌توانیم به‌طور کامل قالی کرمان بنامیم.

چیزی که قالی هر منطقه‌ای را مشخص می‌کند رنگ و نقش است، وگرنه اکثر استان‌ها سبک بافت‌شان مثل یکدیگر است.

بازار داخلی فرش دستباف امیدوار بود.

افرادی که در کار تولید هستند اگر با هم همکاری کنند؛ می‌توانند به این کار کمک کنند.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی و کمیسیون فرش اتاق در حال تشکیل انجمن فرش دستباف است؛ توصیه‌ی شما برای راه‌اندازی این تشکل چیست؟

در طول دورانی که در کار فرش دستباف فعال بودم، حتی در کویت، در همه حال تلاش می‌کردم تا تجربیات خودم را در اختیار همکاران قرار دهم. در خصوص این تشکل نیز از هیچ کمکی دریغ نمی‌کنم.

آیا می‌شود از نبود مواد اولیه‌ی مرغوب در استان نیز به عنوان یکی دیگر از دلایل رکود قالی کرمان نام برد و آیا در برهه‌ای که قالی بی‌کیفیت به عنوان قالی صادراتی تولید می‌شد، استفاده از مواد اولیه‌ی نامرغوبی هم که از سایر نقاط

پس می‌توانیم بگوییم که دلیل پایین بودن قیمت فرش دستباف کرمان همان قالی‌های بی‌کیفیتی بود که به عنوان قالی صادراتی شناخته می‌شد و شاید راهش این است که به سمت تولید فرش دستباف ریزباف، ظریف و باکیفیت بالا برویم...

به نظر من دو نوع قالی مقرون‌به‌صرفه است؛ یک نوع قالی بسیار ظریف هنری و یک نوع قالی درشت‌بافتی که از نظر مواد اولیه و رنگ‌رزی کیفیت مطلوبی داشته باشد.

در حال حاضر که چندان نمی‌توانیم چشم به بازارهای صادراتی داشته باشیم، باید برای بازار داخل تولید کنیم. البته به خاطر پایین بودن توان مالی مردم، تنها ۲۰ درصد از مردم فرش دستباف ریزباف و ظریف با قیمت بالا خریداری می‌کنند و برای ۸۰ درصد باقی‌مانده، باید فرش دستبافی تولید کرد که باکیفیت باشد اما از نظر قیمت خیلی از فرش ماشینی گران‌تر نباشد.

باید به تناسب فراخور حال قالی که بافته می‌شود مواد اولیه‌ی هماهنگ استفاده شود و این موضوع اگر رعایت شود می‌توان به

مقاله

هنر قلمزنی در ایران

دوره‌ای را به عصر مس نام‌گذاری کرده‌اند.

ایمان موحدی
 کارشناس و پژوهشگر صنایع دستی
 هنرمند هنرهای سنتی

به طرح خویش حیرت زند دست
 که از هپش قلمزن نقش چون بست

مس

علامت شیمیایی مس Cu و درجه‌ی ذوب آن ۱۰۳۳ درجه‌ی سانتی‌گراد است. این فلز قمرزنگ است و در آن ۱۷۵ ماده‌ی معدنی وجود دارد که فقط ۱۲ مورد آن به منظور بهره‌برداری مقرون‌به‌صرفه است. ایرانیان فقط چهار نمونه‌ی آن را شناخته و مورد مصرف قرار داده‌اند. ظاهراً مس اولین فلزی است که بشر از آن استفاده کرده است. این فلز با داشتن سختی کافی دارای خاصیت انعطاف‌پذیری عالی می‌باشد. چکش‌خواری خوبی دارد و به آسانی به ورقه و مفتول تبدیل می‌شود. با توجه به این خواص، کاربردهای فراوانی در زندگی روزمره دارد. در طبیعت گاهی به صورت آزاد ولی اغلب به صورت کانی‌های مختلف یافت می‌شود. کرمان، شهری که از گذشته‌های دور تا به امروز دارای آثار و هنرهای باارزشی می‌باشد که هر کدام همانند نگینی می‌درخشند و همگی نشان از بالندگی مردمان با فرهنگ و هنردوست این دیار است، یکی هنرهای برجسته و ارزشمند در این استان، هنر دستانی است که سنگ‌های سخت و فلز را نرم کرده و آثاری خلق شده که حیرت همگان را برمی‌انگیزد. یکی از این فلزها مس است که از جایگاه ویژه‌ی برخوردار است و هنرهایی مانند مسگری، قلمزنی و حکاکی توسط استادکاران ماهر، ارزشی دوچندان به آن بخشیده است.

پیشینه‌ی هنر قلمزنی در ایران

پیشینه‌ی قلمزنی به زمان سکاها یا سیت‌ها نسبت داده می‌شود. با توجه به بررسی‌های پژوهشگران، سابقه تاریخی این هنر به سیت‌ها می‌رسد که در حدود پنج‌هزار یا هفت‌هزار سال پیش در قفقاز زندگی می‌کرده‌اند و نژاد آریایی داشتند. این قوم بعد از کوچ از سرزمین خود، تعداد زیادی از ساکنان‌شان به سوی فلات ایران آمدند و در این منطقه سکونت کردند و بی‌شک بسیاری از داشته‌های خود را نیز منتقل کردند که یکی از آن‌ها هنر قلمزنی می‌باشد. در زمان سیت‌ها امر مهم این بوده است که کار کاملاً یکپارچه باشد. فرق عمده میان تکنیک ساسانیان و سیت‌ها این است که در هنر ساسانیان فقط فرورفتگی و برجسته‌کاری نمایان است و صورت و خطوط، آن حالت دقیق را ندارند، حال آن‌که در هنر سیت‌ها حتی حالت صورت و چهره کاملاً دقیق است.

دوره‌ی پیش از تاریخ

پیشینه‌ی این هنر در ایران، تاریخ روشنی ندارد و از اثر مستندی که بیانگر نخستین مکان شیء و کاربرد فلز است، به‌ویژه مس در ایران و خاور نزدیک به چند هزار سال پیش از میلاد می‌رسد. در اواخر هزاره‌ی دوم و اوایل هزاره‌ی اول پیش از میلاد، هنر و صنعت فلزکاری در نقاط گوناگون ایران به‌ویژه در شمال و شمال‌غرب و حاشیه‌ی جنوبی دریای مازندران شکوفایی داشته است. از آثار مهم به‌دست‌آمده در این دوره، جام طلای حسنلو است که در ۱۳۳۵ هـ.ش کشف شد و دارای نقوش برجسته چون خدایان سوار بر گردونه یا اراپه است. همچنین آثار کشف‌شده در تل ابلیس و تمدن کهن جیرفت وجود سرباره‌های معدنی و کوره‌های ذوب مس حکایه از آن است که مس در کرمان از گذشته‌ی دور از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده که می‌توان به آثار کشف‌شده‌ی مس چکشی و اشیای ریخته‌گری و پیشرفت مردمان آن دوران در ارتباط با هنر مس اشاره کرد و می‌توان برای اهمیت این فلز و هنر، به این بسنده کرد که

قلمزنی در دوره‌ی اشکانی

با روی کار آمدن پارت‌ها در سال ۲۵۰ ق.م تا ۲۲۴ میلادی، هنر قلمزنی با همان شیوه‌ی هخامنشی با اندک تغییر به عمر خود ادامه داد. ساخت پیکره‌ها از جنس طلا و نقره و مفرغ به شیوه‌ی ریخته‌گری در دوره‌ی اشکانی از رونق ویژه‌ای برخوردار شد و زیورآلات مرصع با سنگ‌های قیمتی با همان شیوه‌ی هخامنشی ادامه یافت. در این دوره به دلیل هجوم اسکندر آثار هنری مهمی در دست نیست و به سبب هرج و مرج و کم‌توجهی پارتیان به هنر، تنها در اواخر این دوره ساخت آثار قلمزنی رو به رشد نهاد که می‌توان به تعدادی سکه که هم‌اکنون در موزه‌ی سکه‌ی کرمان موجود است و چندین شیء کشف‌شده در حوزه‌های تمدنی و حفاری‌ها اشاره کرد.

پیکره‌ی جانوری مکشوفه در کرمان

قلمزنی در دوره‌ی ساسانی

زمان ساسانیان در سال ۲۲۴ تا ۶۵۰ میلادی به دلیل گسترش تجارت میان ایران، یونان و روم هنرهای ایرانی از هنر یونانی و رومی تأثیر گرفت و اشیای مکشوفه دارای ویژگی‌ها و ظرافت خوبی نسبت به دوره‌های قبل از خود بوده است و از روش‌های مختلف بهره برده و گاه این چند روش را با هم ترکیب کرده که آثاری را خلق نموده که زیانند است که عصر ساسانی را می‌توان هنر فلزکاری دوران قبل از اسلام در ایران به‌شمار آورد و در کرمان آثار به‌جامانده بشقاب‌ها و کاسه‌هایی است که از زیبایی خاصی برخوردار هستند که در ادامه به روش‌های ساخت اشاره می‌شود.

۱. به وسیله‌ی چکش‌کاری بر ورق سرد
۲. به وسیله‌ی ریخته‌گری و ساخت ظروف آستراد از ورق
۳. تراش با چرخ

بشقاب دوره‌ی ساسانی

قلمزنی در دوره‌ی اسلامی

در قرون اولیه‌ی اسلامی این هنر با توجه به تحولات سیاسی و جنگ و سایر هنرها از رونق کمی برخوردار بود و در دوره‌ی سامانیان هنر قلمزنی در اثر تبادلات تجاری به سایر ممالک اسلامی راه یافت. اشیای قلمزنی‌شده‌ی دوران دیلمیان در موزه‌های ایران از جمله آثار معروف این دوره است.

قلمزنی دوره‌ی سلجوقی

سلجوقیان در اوایل سده‌ی پنجم قمری (۴۲۹) از ترکستان به

پیکره‌ی جانوری مکشوفه‌ی کرمان

هنر مس در دوره‌ی مادها

آثار مسی اندکی از دوره‌ی مادها که در سده‌ی هفتم ق.م در شمال ایران روی کار آمدند، به یادگار مانده است. اشیای به‌دست‌آمده از آذربایجان حاکی از آن است که از نفوذ سکاها به تدریج کاسته شده و سبک مادها در این زمان جای آن را گرفته است. مدارک فلزی به‌دست‌آمده از زمان مادها به‌ویژه در قرن شش و هفت پیش از میلاد، اشیای زیویه از توابع سنندج است که در میان آن‌ها آثاری از طلا و نقره و وسایل زینتی و زیورآلاتی چون جام طلا و مجسمه‌هایی از حیوانات به سبک‌های آشوری و سکایی و... به چشم می‌خورد. مجسمه‌هایی از حیوانات نیز در کرمان به‌دست آمده که نشان از وجود هنرمندان ماهر در آن دوره دارد.

پیکره‌ی جانوری مکشوفه‌ی شهپاد

قلمزنی در دوره‌ی هخامنشی

با روی کار آمدن پارس‌ها و تشکیل حکومت هخامنشی (-۳۳۰ تا ۵۵۰ ق.م) هنر قلمزنی تحول یافت و از جایگاه ویژه‌ای برخوردار شد و بر ادوار پس از خود تأثیر گذاشت. دوره‌ی هخامنشی اوج هنر فلزکاری در زمینه‌های ریخته‌گری، چکش‌کاری، ترصیع و... است. به دلیل حمله‌ی اسکندر و آتش‌زدن تخت جمشید آثار بسیاری ناپود شد و یا به دستور اسکندر ذوب شده و به سکه تبدیل شد. از جمله اشیای شناخته‌شده در دوره‌ی هخامنشی، دو لوح سیمین به وزن ۴ کیلوگرم و زرین به وزن ۵ کیلوگرم است که در موزه‌ی ملی ایران نگهداری می‌شوند. از این دوره در کرمان تعدادی سکه و همچنین چند ظرف زیبا که به سبک چکشی ساخته شده، بر جای مانده است.

قلمزنی در دوره‌ی سلوکی

در دوره‌ی سلوکی با ساخت شهرهای جدیدی مانند مرو و نسا و انتقال کارگاه‌های هنری به این شهرها، هنر قلمزنی با تأثیرپذیری از هنر هلنی (هنر یونانی) ادامه یافت و از این دوره آثار ارزشمندی در کرمان بر جای مانده است.

گنجعلیخان اشاره کرد.

سینی مشک منقوش دوره قاجار

قلمزنی در دوره معاصر

در اوایل دوره پهلوی توجه چندانی به هنر و هنرمندان نمی‌شد و تقریباً همچون دوره قاجار بود اما در سال‌های اخیر حیات دوباره‌ای این هنر و زنده کردن سنن ارزشمند گذشته، به همراه نوآوری‌هایی در آن، مدیون تلاش هنرمندان قلمزنی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری است که از زمان تأسیس این کارگاه در سال ۱۳۳۵ هـ.ش و انتصاب هنرمند شایسته (مرحوم استاد محمود دهنوی) به سرپرستی این کارگاه‌ها، این هنر جان تازه‌ای یافت و گامی نو در توسعه و گسترش این هنر برداشته شد. این حرکت نخست با ارائه طرح‌ها و نمونه‌های بارز و منحصربه‌فرد که با آثار عرضه شده در بازار متمایز بود، آغاز شد و الگویی برای هنرمندان به‌شمار رفت که در اصفهان جان تازه‌ای گرفت و آثار ارزشمندی از هنرمندان شاخص خلق گردیده و در کرمان این هنر به افول خود ادامه داده و روزه‌روز از رونق و اعتبار گذشته‌ای آن کاسته شده است تا آن‌جا که امروزه هنرمندانی که بتوانند به سبک گذشته کار کنند در این شهر تاریخی که روزگاری مملو از هنرمندان شایسته و بنام بوده، انگشت‌شمارند.

کار زمینه پر استاد «مهران رضایور» هنرمند معاصر

امید است روزی برسد که این هنر و سایر هنرهای ایرانی که دارای ارزش بالایی هستند، همچون گذشته و حتی بیش‌تر از گذشته، شاهد شکوفایی‌شان باشیم و ذوق و خلاقیت هنری در میان مردم گسترش روزافزون یابد و توجه به این هنر باعث گردد سنن و فرهنگ‌و هنر حفظ شود. در پایان، از همه‌ی اعضای فعال و زحمت‌کش خبرنگار کمال تشکر را دارم که همت نموده و در جهت اطلاع‌رسانی و توجه ویژه به صنایع دستی و فرش گام برمی‌دارند.

قرن هشتم در مسجد جامع هرات و در موزه‌ی آستان قدس رضوی موجود است و آثاری هم از قبیل ظروف و اشیای تزئینی از دوره‌ی تیموری در کرمان به‌جای‌مانده دارای ارزش و زیبایی بسیاری می‌باشند.

قلمزنی در دوره صفوی

در عصر صفوی که دوران طلایی هنر ایران به‌شمار می‌رود، هنر قلمزنی با حفظ سنن گذشته ادامه یافت و همچون دوره پیش، استفاده از فلزات گوناگون به‌طور گسترده در ساخت اشیای ارزشمند طلاکوب مرسوم بود و نقره‌کوبی روی فلزات در دوره صفوی به اوج شکوفایی و کمال خود رسید. در این دوران قلمزنی بسیار گسترش یافت. اجرای نقوش ظریف و بسیار ریز و زیبا جای نقوش درشت و ضخیم را در تزئین اشیای گرفت. این هنر در زمان صفوی همچون دیگر رشته‌های هنرهای سنتی ایران، از چنان ظرافت و زیبایی برخوردار شد که امروز در جایی که به اوج شکوفایی می‌رسد، تقلیدی از سبک دوره صفوی است. در تکنیک صفویان از طرح‌های قالی نظیر ختایی، اسلمی و لچک ترنج نیز استفاده شده است. همچنین از روش میناکاری و مشبک‌سازی فلز بهره می‌گرفتند.

کرمان یکی از مراکز مهم حکومت صفوی به‌شمار می‌آمد و همچنین وجود حاکم هنردوست آن دوره گنجعلیخان ساخت بازار و مراکز کار و فعالیت هنری در بسیاری از رشته‌ها از جمله هنر مس، این هنرها دارای رونق فراوانی گردیدند و ساخت ظروف و اشیای با تنوع بسیار زیاد و دارای زیبایی و ظرافت چشمگیری انجام می‌شد که آثار برجای‌مانده از این دوره را بی‌مانند کرده است و آثار هنری در تمامی امور زندگی روزمره مردم عادی و خاص کاربرد فراوانی داشته است.

سینی منقوش دوره صفوی

کاسه‌ی منقوش دوره صفوی

قلمزنی در دوره قاجار

در زمان قاجار به دلایل بی‌اعتنایی حکام قاجار به هنر و حمایت نکردن از هنرمندان، هنر قلمزنی همچون رشته‌های دیگر هنری رو به ضعف نهاد. در این دوران، ساخت جعبه‌های قلمزنی با نگارش خطوط و خوش‌نویسی و طلاکوب و اسطرلاب‌سازی به شیوه‌ی قلمزنی و مشبک‌کاری مرسوم و متداول بود. در کرمان آثار به‌جای‌مانده‌ی بسیاری را می‌توان یافت که تعدادی از آن‌ها دارای ارزش هنر بالایی می‌باشند که یکی از مهم‌ترین دلایل وجود این آثار مسی را می‌توان وجود راسته‌ی مسگرها در مجموعه‌ی بازار

ماوراءالنهر آمدند و سکونت گزیدند و سپس خراسان را تصرف کردند. با علاقه‌ای که حکام سلجوقی به هنر داشتند، هنر قلمزنی همچون سایر رشته‌های هنری حمایت شد و گسترش چشمگیری یافت. ایجاد نقوش گیس‌ت‌باف شامل نوارهایی در تزئینات ظروف به شیوه و سبک بسیار زیبا متداول شد.

در تکنیک سلجوقیان به طرح‌های متنوعی برمی‌خوریم و به تبع آن، شیار و خراش زیاد است. هنرمندان فلزکار سلجوقی گاه چند فلز مختلف را در هم جاگذاری می‌کرده‌اند که به آن «ترصیع» می‌گویند و گاه تصویری از مینیاتور را با قلمزنی ایجاد می‌کرده‌اند. البته در دوره‌ی ساسانیان هم، هنرمند دو یا چند فلز را با هم به‌کار می‌برده است، اما پیدایش این شیوه در دوره‌ی صفویان به اوج می‌رسد.

هنر فلزکاری خراسان از شرق شروع شد و در غرب رشد و گسترش یافت که از جمله مکان‌هایی که هنرمندان دوره سلجوقی به آن‌جا مهاجرت کردند کرمان بود که در شهرهای رفسنجان، کرمان و جیرفت که در دوران سلجوقیان از قدرت و عظمت بسیاری برخوردار بوده، کوچ کردند. لازم به ذکر است آثار هنری برجای‌مانده در جیرفت در بسیاری از هنرها از جمله هنر مس دارای ارزش فراوان و تاریخی می‌باشد و این را می‌توان به دلیل وجود حکومت و جایگاه جغرافیایی خاص این شهر و رونق فراوان تجارت در آن زمان اشاره کرد همین بس که شهر جیرفت در زمان حکومت سلجوقیان خود دارای سکه مستقل بوده است و همچنین وجود مسجد عظیم و مهم این شهر که خود نمادی از جایگاه بالای آن در این دوره را دارد که خود نمادی از پیشرفت هنر و صنعت است.

پیه‌سوز دوران سلجوقی

قلمزنی در دوره مغول و تیموری

با تصرف سوریه توسط غازان‌خان در اوایل سده‌ی هشتم قمری هنرمندان قلمزنی مورد حمایت ایلخانان قرار گرفتند و بعدها شهرهای حلب، دیار بکر، موصل، شیراز و تبریز و کرمان از مراکز مهم و بزرگ هنر قلمزنی به‌شمار آمدند. در این زمان آثار قلمزنی تحت تأثیر هنرهای بومی قرار گرفت، به‌گونه‌ای که در سوریه و مصر نشانه‌های این تحول بیش‌تر به چشم می‌خورد. ترصیع و ذر نشانند ظروف در این زمان به تقلید از دوره‌ی سلجوقی تداوم یافت. استفاده از هنر خوش‌نویسی در قلمزنی به وفور گسترش یافت و ظروف زیادی از این گونه ساخته و تزئین شده بر جای مانده و هنرمندان کرمان در آن دوره آثار ارزشمندی را ساخته‌اند که هم‌اکنون بسیاری از آن‌ها موجود می‌باشند که همگی نشان از ارزش والای هنرمندان در این دیار را می‌دهد.

با حمله‌ی تیمور به ایران در سال ۷۷۱ ق، هرات دوباره رونق هنری خود را باز یافت و بزرگ‌ترین مرکز هنری آن روز شد. هنر قلمزنی در این شهر بسیار درخشید. از جمله ظروف سنگاب گور امیر تیمور در سمرقند است که اکنون در موزه‌ی ارمنیتاژ نگهداری می‌شود. سنگاب‌هایی نیز از

کاسه‌ی منقوش دوره تیموری

ترجمه

A review of the history of Iran carpet. Part 2.

Translated by Seyed Amjad Nezami
Rug and Handicraft Commission Secretary
International affairs expert Kerman Chamber of
Commerce, Industries, Mines and Agriculture

One can not record the exact date of rug invention, but specimens of felt rugs have been discovered in polar ices presumed to belong to the beginning of Paleolithic period or 25 or 30 thousand years ago.

Evidence indicate that the rug was first born by nomadic tribes that lived in tents and coated their tent floor to protect themselves from outside cold.

Ravandi studies on Kamarband cave shows that about six thousand years before the birth of Christ, the sheep and goat were not reared merely for sacrifice but to use their milk and wool, because by that time spinning and weaving technique had progressed. what we are sure of is that after many years the rug became gradually popular among urban inhabitants.

soft rugs of achaemenids painted by various dyes decorated the rooms (Ravandi.vol.1).

regarding Persian rug weaving during the pre-Islamic era, Ravandi (vol.3) says " according to professor Pope, Iran has inherited three thousand years of art and Persian carpet weaving has a long history " the carpet industry achieved its peak during the Sassanid dynasty.

After Arab invasion, the Persians became believers of la-ilaha-illallah -Mohammad Rasoul-ullah using these words and also images of human, Birds and animals that they had inherited from ancient traditions and customs. The eternal spirit of the art that Iranian breathed into the images and patterns continued to survive.

Of all the Iranian arts carpet weaving is the most famous and beloved in the west. from the time of Henry VIII up to now, the Europeans have grown accustomed to collecting Iranian rugs.

During the Sassanid period, the rug designs were very interesting and delightful, but with the invasion of Aarab, the sketches and patterns deteriorated and during this period and Seljuk period the carpet industry did not bloom, and we have no evidence to prove the progress of carpet art in that period in old books.

Besides, devastating and barbarous attacks of Moguls and timur led to the decline of carpet weaving, big workshops disintegrated and great master rug weavers and designers fled to different corners in the country.

At the end of the fifteenth century, the Iranian rug was notable, but Persian rug, tile and architecture achieved special excellence in Isfahan in the sixteenth century during the Safavid dynasty.

After the collapse of the Safavid dynasty and with the incursion of Afghans, again the rug industry stopped and stagnated like other arts in the country. Nadir shah, who was engaged in repeated battles and was busy expelling foreign enemies from the country did not find a chance to elevate the rank of rug weaving.

As a consequences, the rug industry did not progress much during his rule, but he provided opportunity for weaving big carpets.

During the Afshar and Zandiye dynasty the carpet industry was growing secretly and the kings and governors did not pay enough attention to it.

One can dare say that rehabilitation and progress of carpet started during Qajar dynasty and has fortunately continued up to now.

گذری بر تاریخچه فرش ایران. قسمت ۲

و طراحان و استادان بزرگ قالی بافی هریک راه گوشه کناری در پیش گرفتند اما در اواخر قرن پانزدهم و ابتدای قرن شانزدهم میلادی در اصفهان و در دوران صفویه، فرش اعتبار خاص یافت و اوج درخشش این صنعت و صنعت کاشی کاری و معماری و هنر ایرانی بود.

پس از انقراض سلسله صفویه و با تاخت و تاز افغانه، بار دیگر صنعت فرش ایران همانند سایر جنبه های فرهنگی و تمدن ایران دچار رکود شد و از آن جا که نادرشاه افشار و حکام دوران افشاریه درگیر جنگ های بی دریبی و بیرون راندن بیگانگان از کشور بودند، فرصتی برای اعتلای هنر و صنعت نداشتند و صنعت فرش و هنر ایرانی ترقی چندانی نکرد و در عهد زندیه نیز این صنعت، همانند دوران افشاریه در خفا رشد می کرد و توجه کافی از طرف سلاطین به آن معطوف نمی شد.

می توان گفت که بهبود و توسعه ی دوباره هنر فرش در عهد قاجاریه آغاز شد و خوش بختانه هنوز هم ادامه دارد.

منبع: کتاب «راز نفیس ترین و ارزشمندترین فرش های دنیا»، نوشته ی دکتر رضا حکمتنژاد

راوندی در ج ۳ درباره ی بافندگی در دوران بعد از اسلام می نویسد: «به عقیده ی پروفیسور پوپ، ایران وارث ذخایر هنری سه هزارساله است و مهارت و ابتکار ایرانیان در هنر بافندگی نیز سابقه ی طولانی دارد و این هنر در زمان ساسانیان به اوج خود رسید.

ایرانیان پس از حمله ی اعراب و ایمان ایرانیان به کلمات «لااله الاالله» و «محمد رسول الله» و استفاده از این کلمات و استفاده از نقش و نگارها با صورت جانوران و پرندگان و انسان که از آداب و آیین کهن ایشان است، رایج بود و روح جاودانی هنر که ایرانیان به نقوش و صور دمیده بودند همچنان ادامه یافت.

از میان همه ی هنرهای ایرانیان، قالی بافی در مغرب زمین معروف تر است. از زمان هنری هشتم تاکنون جمع آوری قالی ایران در اروپا با شوق تمام معمول است.

در زمان ساسانیان نقشه ی قالی ها بسیار جالب و دلنشین بود، ولی با حمله ی اعراب در ترمیم و انتخاب نقشه آثار انحطاط نمودار شد و صنعت فرش توسعه و رونقی نداشت. بعد از آن حمله ی مغول ها نیز زوال صنعت فرش را به دنبال داشت، کارگاه های بزرگ از هم پاشید

نمی توان گفت فرش دقیقاً از چه تاریخی پیدا شده، اما در میان یخ های قطبی نمونه هایی از فرش نمدی به دست آمده که گفته می شود متعلق به اوایل دوران پارینه سنگی است، یعنی در حدود ۲۵ تا ۳۰ هزار سال قدمت دارد.

چنان که از قرائن برمی آید فرش را نخستین بار قبایل چادر نشین بافته اند و به منظور جلوگیری از نفوذ سرما کف چادرهای خود را با آن مفروش می کردند. به نوشته ی راوندی، کاوش های غار کمر بند نشان می دهد که در حدود هزار سال پیش از میلاد مسیح، گوسفند و بز را تنها برای قربانی و مصرف مواد غذایی پرورش نمی دادند، بلکه از شیر آن ها و همچنین از پشم گوسفندان هم استفاده می کردند؛ زیرا فنون رشتن و بافتن پیشرفت کرده بود.

آنچه مسلم است، استفاده از فرش مدت ها بعد در میان مردم شهرنشین معمول و متداول شد.

«فرش های نرم دوران هخامنشیان که همه گونه رنگ های آسمان و زمین بر آن دیده می شود که با آن ها کف اتاق های خود را مفروش می کردند.» (راوندی ج ۱)

خبر

نمایشگاه سراسری فرش دستباف و دستبافته های عشایری در کرمان برگزار شد

راغب تر بودند و به همین دلیل، نمایشگاه امسال نسبت به سال های پیش، از نظر متراژ ۴۰ درصد افزایش یافت.

وزیرینسب ادامه داد: در نمایشگاه امسال محصولات از جمله فرش دستباف، تابلوفرش، گلیم، گبه، جاجیم، پته و سایر دستبافته های سنتی که توسط هنرمندان ایرانی بافته شده؛ عرضه شد.

وی هم چنین از نمایش نفیس ترین تابلوفرش ها و فرش های دستباف ابریشمی در این نمایشگاه خبر داد.

لازم به ذکر است سومین نمایشگاه فرش دستباف، تابلوفرش و دستبافته های عشایری از ششم تا یازدهم اسفندماه در حسینیه ی نارالله کرمان برگزار شد.

وی افزود: با توجه به استقبال مردم کرمان از دو نمایشگاهی که در سال های گذشته برپا شد؛ غرفه داران برای حضور در نمایشگاه امسال

سومین نمایشگاه سراسری فرش دستباف، تابلوفرش و دستبافته های عشایری، در کرمان برگزار شد.

رییس اتحادیه ی فرش دستباف کرمان در حاشیه ی برگزاری این نمایشگاه گفت: این نمایشگاه در ۲۴۰۰ متر فضای نمایشگاهی از ۱۱ استان کشور و شهرستان های مختلف استان کرمان، با هدف شناساندن فرش ها و تابلوفرش های مناطق مختلف کشور به مردم برپا شد.

محمدرضا وزیرینسب با بیان این که نمایشگاه فرش دستباف، تابلوفرش و دستبافته های عشایری کرمان، برترین و کامل ترین نمایشگاهی بود که در سطح استان برگزار شد؛ اظهار داشت: در این نمایشگاه، تابلوفرش با ۵ درصد و فرش های دستباف با ۱۰ درصد تخفیف به مردم عرضه شد.